بێدەنگی ئەمە (جارێکی تر) کوردەکان لە پاریس دەکوژێت.. کارێل مان

وەرگێڕانی لە فەڕەنسییەوە: دیار عەزیز شەریف

نزیکەی دە ساڵ دوای تیرۆرکردنی سێ خەباتکاری کورد لە ٩ کانوونی دووەمی ٢٠١٣، هێرشێکی تازە لە پاریس کراوەتە سەر ناوەندی کولتووریی کوردی. هەر ئەوها بەسادەیی رووداوێکی رەگەزپەرستانەیە؟ پێویستە ئەوەمان لەیاد بێت کە لە پەیوەست بە دۆسیەی تیرۆرکردنی هەر سێ خەباتکارە کوردەکە، ساکینە چانسیز، فیدان دۆغان، لەیلا شایلەمەز لە ٢٠١٣، دەسەڵاتی دادوەریی فەڕەنسی بەهیچ شێوەیەک لێپرسینەوەی لەگەڵ تورکیا نەکرد. لە پێشنیوەڕۆی ٢٣ دێسەمبەر، هێرشێک لە دژی سەنتەر ئەحمەد کایا لە شەقامی ئەنگیەن لە پاریس ئەنجامدرا، جارێکی تر سێ کوردی دیکە لەنێویاندا کوژران، بەگوێرەی عەگید پۆلات وتەبێژی کۆنسەی دیموکراتیکی کورد لە فەڕەنسا، یەک لەوانەی گیانیان لە دەستداوە ژنێکە کە بەرپرسی بزوتنەوەی ژنانی کوردە. هێشتا ٦ لەوانەی برینداریش بوونە باری تەندروستییان ناجێگیرە.

لەگەڵ ئەوەشدا نە میدیا نە سیاسەتمەدارانی فەڕەنسا نایانەوێت بە روون و ئاشکرا دان بە سیما سیاسییە دیارەکەی ئەم تیرۆرکردنە سێ ئەوەندییە دابنێن: میدیاکان (هەروەها میدیاپارت و لیبەش). تەنها ئەوە نەبێت کە رۆژنامەی لوموند دواجار لەسەر ماڵپەڕەکەی لە کاتژمێر ٢٢:١٨ بەشێک قسەکانی عەگید پۆلاتی دانا کە تێیدا داوای لە دەسەڵاتدارانی فەڕەنسی کردووە “واز لە دەست و پەنجە نەرمکردن لەگەڵ دەسەلاتدارانی تورکی و دڵخۆشکردنیان بهێنن کاتێک مەسەلەکە دێتە سەر ئاساییشی کوردەکان”، دەشڵێت ” دەسەڵاتدارانی فەڕەنسی دەبێ ئەمە لەخۆبگرن و ئەم یارییە گاڵتەجارییە بوەستێنن”. دیقەت بدەن چۆن لە کەناڵی فەڕەنسا ٢٤، لە کاتی پەخشی هەواڵەکان لە کاتژمێر ٨ ئێوارە وتارەکەی عەگید پۆلات ڕێک ئەو شوێنەی لە قووتکرابوو کە تێیدا وتەبێژەکە خەریک بوو ئاماژە بەوە بدات تورکیا بەرپرسیارە لەم پرسە.

جێرارد دارمانینی وەزیری ناوەخۆ هەمان لێدوانی سەرۆک ماکرۆن دا کە ویستیان ئەم هێرشە بە نزیکەیی وەک رووداوێکی رەگەزپەرستانە ببینن، زیاتر نا. بکوژەکە، خانەنشینێکی هێڵی شەمەندەفەر، وەک

دەزانین تاوانبارەکی دووبارەبووەوەیە، ناسراو بووە بە هەوڵدانەکانی بۆ کوشتنی پەنابەران.
سەرنجبدەن ئەو ئازادکرابوو بەبێ ئەوەی ماوەی سزاکەی بەسەرببات کە بەهۆیەوە بەسەریدا سەپێنرابوو، ئەمەش ئەوە پیشان دەدات کە چەند بە بێبایەخییەوە لە هێرشە ڕەگەزپەرستییەکان دەڕوانرێت، هەر بەراست. هەموو ئەمانە بەسە بۆئەوەی دادوەری گشتی پاریس لێرا بەکیوە رایبگەیەنێت: ” لە ئێستادا هیچ شتێک رێگە بە بوونی هەر جۆرە پەیوەندییەکی ئەم پیاوە بە بزوتنەوەیەکی ئایدیۆلۆژیی توندڕەو نادات”
ئەگەر حکومەت باسی “تاوانی قێزەون” دەکات (بەدڵنیاییەوە هەر ئەوەندەشە کە دەیکات)، ئەوا سیاسییەکان پەلەدەکەن بۆ سوودوەرگرتن لە دۆخەکە لە بەرژەوەندی ئایدیۆلۆژیی خۆیان. بەم شێوەیە پارتی چەپی رادیکاڵ وەکو پارتی سۆسیالیست بەپەلە پارتی ڕاستڕەوی توندڕەو تۆمەتباردەکەن- و دارمانین وەڵامی ئەوانی دایەوە کاتێک لەبەردەم کامێراکانی شەقامی ئەنگییەن لیستێکی ئەو ڕێکخراوە ڕاستڕەوانە دەکات کە لە ماوەی رابردوو هەڵیانوەشاوندوونەتەوە.
بەلای پارتی ڕاستڕەوی توندڕەویش، ئەمە بەدڵنیاییەوە بێباکی گشتگیرە، ” دڕندەیی گشتگیر” بەگوێرەی ئێریک زێمور کە خۆیشی لەژێر پرسیار دایە.
هەروەک لە فەڕەنسا، گرنگ نییە چ پرسێک بێت، گرنگ نییە چ تاوانێک روویدا بێت، شەڕێک یان تەنانەت کارەساتێکی سرووشتیش دەرفەتێک بووە بۆ یەکلاییکردنەوەی ناکۆکی و ململانێیەکانیان لەنێو ئەنجومەنی نیشتیمانی- و وەرگرتنی بینەران و خوێنەرانیش بۆ گەمژەیی. لەم نێوەدا، ئەمە بەتەواوی کوردەکانمان لە بیرکردووە و بەتایبەتی لەو شەڕە دڕندە و بێبەزەییەی کە ئەردۆغان لە دژی ئەوانی بەرپاکردووە. سەرباری ئەوەش، پارتی ڕاستڕەو تەنها ئاژاوەگێڕییەکانی کوردەکانی پاریسی لەبیر دەمێنێتەوە کە دژی پۆلیس ئەنجامیاندا بۆ دەربڕینی توڕەیی و پەستبوونی خۆیان لە دژی تێنەگەیشتنی بەرفراوانی سیاسییەکان کە بۆ جارێکی تر لەبەردەم بەرپرسیارێتییەکانیان رادەکەن.
با بگەڕینەوە بۆ واقیعە زۆر قێزەونترەکە. دەبێ ئەوەمان لەیاد بێت کە لە پەیوەست بە تیرۆرکردنی هەر سێ خەباتکارە کوردەکە، ساکینە چانسز، فیدان دۆغان و لەیلا شایلەمەز لەگەڵ ئەوەی بەدواداچوونەکە گەیشتە ئەو ئەنجامەی کە ئەمە کردەیەکی تیرۆریستی بووە، کەچی دەسەڵاتی دادوەری فەڕەنسی بەهیچ شێوەیەک لێپرسینەوەی لەگەڵ تورکیا نەکرد. ئەنقەرا یەکسەر بێتاوان دەرچوو تەنانەت کاتێک لەبیریشمانە کە لەسایەی کچ و کوڕە شەڕڤانە کوردەکان بوو کە

هەڕەشەی دەوڵەتی ئیسلامی لە عێراق و سوریا توانرا کۆتایی پێبهێنرێت- لانی کەم تا ئێستا چونکە ئەم بزوتنەوەیە خەریکە بەهێزەوە دەگەڕێتەوە- ئەمەش بە پشتگیریی ناڕاستەوخۆ (یان لەوانەیە ڕاستەوخۆ)ی تورکیا، دەبێ دان بەوەدا بنرێت، تورکیا پێشوەختە لە ساڵانی ٢٠١٥-٢٠١٦ ئەم دەبێ یارییەی دەکرد.
میدیاکانی فەڕەنسی گاڵتە بە بابەتی ئەم پیاوە پیرە فرانکۆ-فەڕەنسییە بوغزاوییە دەکەن کە لە گەمژەیەکی کەنەفت دەچێت، ئەمە جێی گومان نییە. بەڵام دەبێ بەڕاستی تا ئەو شوێنە ساویلکە بین کە پێمانوابێت دەزگای هەواڵگریی تورکی بکوژێکی نموونەیی لەوە هەڵنەبژاردبێت؟ تا تاوانێکی ئەوها تەواو. یان نزیک لەوە ئەنجامبدات.
ئەو پرسیارەی خۆی قووت دەکاتەوە ئەوەیە بزانرێت کە بۆچی فەڕەنسا و (ئەوانی تر) دەیانەوێت تورکیا بپارێزن. ئایا ئەندامبوونی لە ناتۆ گەرەنتییەکە بۆ دەربازبوونی لە سزا؟ ئایا ئێمە لەوە دەترسین کە تورکیا هەزاران پەنابەرمان بۆ ڕەوانە بکات کە لەڕووی تیۆرییەوە لەسایەی پشتیوانی دارایی ئەوروپی لەوە هەڵدراونەتەوە؟ ئایا ئێمە متمانە بەو سوڵتانە خۆبەزلزانە دەکەین کە بە هێنانەدی ئاشتی لەنێوان ئۆکرانیا و روسیا، وەکو جورج بەدزییەوە لە وڵاتەکەوە بۆ وڵاتێکی تر دەچێت، بەڵێنی سەرسوڕهێنەر و چەواشەکارانە لە هەموو شوێنێک دەدات و دەڵێنەکانیشی لەوە بوەستە؟ کەچی خولەکێک دواتر بۆچوونی خۆی دەگۆڕێت.
هەسارەی زەوی پێدەچێت لە ئێستادا کەوتبێتە ژێر هەژموونی تەماعەکانی نیو-فاشیزم، تەنانەت تۆتالیتاریەتیش. لەنێوانی پوتین، خامەنی و ئەردۆغان، ئەمە لەی دەخەین...
ئەگەر رای گشتی بەتوندی لە دژی ئەو دەستدرێژییە تاوانکاریانە بێتە دەنگ کە سەرکردەکان لە مۆسکۆ و تاران ئەنجامی دەدەن، ئەوا کاتی ئەوە هاتووە هەمان شت لە دژی ئەنقەراش بکرێت. ئەوەی ئەمڕۆ لە شەقامی ئەنگێین روویدا ئەوە تەنها سەری شاخێکی سەهۆڵینە کە پێشوەختە بەدەرکەوتووە. ئەمە هەموو شتێک لە دەست دەدەین ئەگەر بێتەو بەردەوام بین لە دەستپێوەگرتن بەم بێدەنگییە تاوانکارییە.

• کارۆل مان سۆسیۆلۆژیستی بواری کێشەی جێندەری و ململانێی چەکدارییە، بەڕێوەبەری دامەزراوەی "ژنان لەنێو جەنگ"ە؛ ئەو کۆمەڵناس و مرۆڤدۆستە بە ڕەچەڵەک فەڕەنسییە وەک دەستەکی نزیکی ئەزموونی ڕۆژئاڤا و پرسی کوردە بەگشتی.

سەرچاوە:

https://blogs.mediapart.fr/carol-mann/blog/241222/silence-tue-encore-des-kurdes-paris

کارۆڵ مان

ژیان و مردن لە فیلمەکی دوو خولەکیدا.. حه یده رعه بدولره حمان

کورتە فیلمەکی دوو خولەکی سینەماکار(فەرزین کەریم) م بینی، کە سیناریۆکەی باس لەهەوڵی خۆ کوشتنی ئافرەتێک دەکات، بەخۆهەڵواسین بەپانکەی ژوورەکەیدا.
داخەکەم فیلمەکە تایتڵەکەی دیار نیەو هیچ شوناسێکی نیە، تەنانەت ناوی دەرهێنەرو سیناریۆ نووس و وێنەگرو ئەکتەریشی لەسەر نیە، بەڵام فیلمەکە، ناچاری ئەوەت دەکا بەئاسانی بەسەریدا ڕانەبووری و هەڵوەستە لەسەر زۆر لەلایەنە هونەرییەکانی بکەیت.
پرسی خۆ کوشتنی ئافرەتان لەکۆمەڵگای کوردی دا پرسێکی نوێ نیە،

بەڵام شێوازی خستنەڕوو چارەسەر کردنی جیاوازە.
نازانم فیلمەکە کەی بەبەرهەم هاتووە، بەڵام ئەوە دەزانم کە بە بەراورد لەگەڵ زۆر لەو فیلمانەی لەو چەند ساڵانەی دوایدا دەربارەی توندوتیژی دژی ئافرەتان بە بەرهەم هاتوون، فیلمێکی جیاوازەو فۆرمێکی هونەریی بەپێزی هەیە چ لەڕووی ئایدۆلۆژی و هزرییەوە، چ لەڕووی هونەرییەوە.
فیلمەکە خەسڵەتەکانی کورتە فیلمی بەخۆیەوە هەڵگرتووەو لەماوەی دوو خولەکدا، زۆرێک لە ئامانجەکانی دەپێکێنێ.
بۆیە دەرهێنەر پێویستی بەدەسەڵاتێکی هونەری چڕ هەیە لە بواری کورتە فیلمدا، تا بتوانێ ئەو دوو خولەکە بەشێوەیەک تەوزیف بکات، ئامانجەکانی خۆی و گوتاری فیلمەکە بە یەکەوە بگەیەنێت.
هەروا فیلمەکە بەزمانێکی درامی و ستاتیکی ئەوتۆ بەرجەستە بکات، لەڕووی فۆرمەوە چێژ بەبخشێت، هەمیش بیرۆکەو فەلسەفەی فیلمەکە وەک پێویست بەرجەستە بکات ، سەرجەم ڕەگەزە هونەری و ئایدۆژییەکانی لەسیناریۆی فیلمەکەدا چڕ کاتەوە.
بەگشتی هەست بەوە دەکەیت، دەرهێنەر خۆی دوورە پەرێز ڕاگرتووە لەوەی ئاراستەی سیناریۆکەی بەئاراستەیەکی ڕێکلام کردن ، یا پرسێکی بازرگانی ببات، بەڵکو هەوڵی ئەوەی داوە گوتاری فیلمەکە لەچوارچیوەیەکی تەسکەوە بپەڕێنتەوە بۆ فەزایەکی مرۆیی و کۆمەڵایەتی گەورەتر لەخۆی .
هەموو ڕەگەزو پێکهاتەکانی لە
سیناریۆ
وێنەگرتن
نواندن
موزیک
ئاوێتەی یەکتر بکات، بۆ دروست کردنی وێنەیەکی درامی وروژێنەرو سەرنج ڕاکێش، تا بەهەر چوار ڕەگەز گوتارێکی دیاری کراو بگەیێنێنە بینەر، کە پەیوەستە بەکێشەی کۆمەڵگایەکی گیرودە خواردوو بەکۆمەڵێک دەردو مەینەت دەرهەق بە ئافرەت.
سیناریۆی فیلمەکە لە گرتەی یەکەمدا بەکورتی و لەوێنەیەکی درامی دا ئەو ژنە لەبەردەم ئاوێنەیەکی تەڵخ و تەم و مژ لەسەر هەڵنیشتوو نیشان دەدا، کاتێ دەیەوێ ئەو تەموو مژە لەسەر ڕوویاندا لابەرێ و وێنەی هەڵبزڕکاوی خۆی تێدا ببینی، کە گوزارشت لەژیانی پڕ لە ئەشکەنجەو ئازارەکانی دەکات.
لە دیمەنی دووەمدا
ئامادەکردنی ئامرازەکانی خۆ هەڵواسین دەبینین ، بەڵام ئەکتەرەکە وێڕای ئەو توانا سروشتی و ناتەقلیدیەی هەیەتی ، دەرهێنەر ئەو

ئەتمۆسفیرەی بۆ نەڕەخساندووە ئەو دیمەنە ڕەهیب و ترسناکە هاوسەنگ
بڕوێنێ لەڕووی سایکۆلۆژیەوە ئامادەکارییەک بکات بۆ ئەوەی بینەر
بەقوڵی بەناو ڕووداوەکەدا قوڵ بێتەوە، یا ترسێک بەرامبەر بەکاری
خۆ کوشتن بیگرێ کە تێیدا دەبوا دیقەتی دەرهێنەر بۆ موزیک و ڕەنگ
زێتر بوایە.
دەرهێنەر لەسەر دوو خاڵی بنەڕەتی وەستاوە:
یەکێکیان ئازارەکانی مردن
دووهەمیان بەراورد بوون لەگەڵ گەڕانەوەی ژیان وتام و چێژەکانی.
هەردوو حاڵەتیشی بەچەند دیمەنێکی درامی کاریگەر بەرجەستە کردووە،
لەوانە:
پەلەقاژەی ژنەکەو هەوڵدانی بۆ خۆ رزگار کردن لەدەست مردن
بەهەمان وێنەی پەلەقاژەی ماسیەکە و هەوڵدانی بۆ هەناسە دان
ژنەکە کە ل□ ئەنجامی هەناسە لێبڕانی خۆی لەئازاری ڕوح کێشانی
ماسیەکەش دەگا، دوو حاڵەتی لەیەک چوون بۆ پەیوەست بوون بە ژیان،
بەڵام دەرهێنەر بۆشاییەکی بئ پاساوی بۆ پرسیارێکی بەجێ ماوی
بینەر بەجێ هێشتووە، کاتێ دەپرسی فاکتەری خۆ رزگارکردنی ژنەکە چی
بوو لەخنکان؟ یان دەرهێنەر بۆچی خۆی لەنیشاندانی چۆنیەتی خۆ
رزگارکردنی ژنەکە شاردەوە؟
لەدیمەنی سێیەمدا ئەومنداڵانەی لەگۆڕ□ پانەکەدا چاوەڕوانی
گەڕانەوەی تۆپەکەیان دەکەن، بۆ ئەوەی بەردەوامی بەیاریەکەی خۆیان
بدەن،
هێمای دەست پێکردنەوەی سەرەتایەکی ترە بۆ ژیان .
بەڵام دەرهێنەر دەسەڵاتی بەسەر ئەوەدا نەشکاوە دیمەنێک دروست
بکات بۆ ئەو تۆپەی لە پەنجەرەی دەرەوە دێتە ژوورو ئەو حەوزە ئاوە
دەشکێنێ کە ماسیەکانی تێدایە، چونکە بینەر پرسیاری ئەوە دەکات کە
شتێکی نەبینی حەوزەکە بشکێنێ.
پاشان ئەو منداڵانە بۆ چاوەڕوانی گەڕانەوەی تۆپەکەیان دەکرد،
ئەگەر تۆپەکەیان نەکەوتبێتە ئەو ژوورەو حەوزەکەی نەشکاندبێ ؟
هەموو ئەو دیمەنانە لەسیناریۆکە لەسەری باز دراون و دەرهێنەر
نەیتوانیووە چارەسەریان بکات ، بۆیە بۆشاییەکان بە ڕوونی
دەردەکەون.
بەڵام بەگشتی هەر سێ وێنە ئەو فەلسەفەیە دەچەسپێنێ کە هەمیشە
ژیان لە مردن جوانترە.
مرۆڤ بۆ ئەوەی بژیت، ناکرێ خۆی ڕادەستی نەهامەتیەکانی ژیان بکات
هەتا هەلێکی تر بەدەستەوە مابێت بۆ ژیان.
لەفیلمەکەدا دەر هێنەر بە فۆرمێکی هونەری و درامی ئامانجەکانی
خۆی گەیاندۆتە بینەر، کە ئەویش نەفرەت کردنە لەدیاردەی خۆ کوشتن

بۆ رزگار بوون لەئازارەکانی بەدەست کۆمەڵگاو ڕێگری کردن لەبەدی هێنانی ئاواتەکانی.
گرنگترین کارێکیش لای من ئەوەیە کە دەرهێنەر نەیویستووە بە تراژیدیایەکی تاڵ ئەنجامەکە بەجێ بێڵێ، بەڵکو بەدیدێکی لۆژیکی، ئەنجامێکی مرۆیی دروست فێری بینەر دەکات کە ژیان شایەستەی ئەوەیە بۆی بژی و جوانیەکانی ببینی.